

Kolonizacija Tržaške postaja mednarodno vprašanje

Kmetje prevarani za agrarno reformo - Naš požrešni nacionalizem

Italijansko naselje, ki ga hočejo »dalmatinski in julijski« begunci sezidati na slovenski obali v Sosljanu, se je spremenilo, kakor smo predvidevali, v vprašanje mednarodne politike: iz spora med županom Terčonom in tržaško prefekturo je nastal spor med sosednima državama na Jadranu.

Predstavniki jugoslovanske vlade Branko Drašković je namreč 11. marca izjavil inozemskim novinarjem, da je gradnja novega naselja »v ostrem nasprotju z določili manjšinskega posebnega statuta«, ker je to »poskus umetnega raznarodovanja slovenskega življa«, in to *po podpisu* sporazuma z dne 5. oktobra 1954. Jugoslavija — je zaključil — ho »resno opozorila italijansko vlado na to ravnanje tržaških upravnih oblastev«.

Namesto devinsko-nabrežinskega občinskega sveta in dr. Palamare se bosta z zadevo odslej bavila Rim in Beograd in ni izključeno, da se bosta morali z njo ukvarjati tudi vladi Velike Britanije in Amerike, ki sta pri sporazumu sodelovali ter prevzeli politično in moralno jamstvo, da se bo vestno in pošteno tudi izvajal. Veselilam ne more biti vseeno, ali naj zavlada na Jadranu zopet nevarna politična napetost.

SREDNJI VEK NA NAŠI OBALI

Da se Slovenci kolonizaciji Sosljana upirajo, se dozdeva laškimi nacionalistom naravnost nezaslišano.

Glasilo Italijanske katoliške akcije Vita nuova piše, da je Ustanova julijskih in dalmatinskih beguncev 2 leti lastnica obsežnega zemljišča v Nabrežini. »Kupila ga je od princa Thurn-Taxisa, da bi na njem zgradila vas za begunce, toda občina ji odreka gradbeno dovoljenje, češ da je treba nove stavbe spraviti v sklad z regulacijskim načrtom. To se zdi Viti Nuova seveda — smešno!

Zemlja naj bo tistega, ki jo obdeluje!

Ta socialna krivica je ostala nepopravljiva do razpada Avstrije. Pod vplivom ruske revolucije je po prvi svetovni vojni zajel nov agrarni prevrat vse dežele vzhodne in znatne predele srednje Evrope in Balkana.

Proglášeno je bilo važno načelo, *naj bo zemlja tistega, ki jo obdeluje.*

Tudi italijanskim kmetom so za prve svetovne vojne obljubljali agrarno reformo. Ko so krvaveli v strelskih jarkih, so jih vzpodbujali, naj vztrajajo, češ da postanejo ob povratku na svoje domove gospodarji zemlje, na kateri se mučijo.

Toda preden se je mogla obljuba izpolniti, je v Italiji zmagal fašizem. Ker je Mussolini

Kako je mogoče prepovedati lastniku — se list sprašuje — da na svojem zemljišču zida hiše? Begunci so zemljo kupili, so zakoniti lastniki in mir besedi! Zakaj se Slovenci ustavljajo zakonu?

Da nas bodo krščanski demokrati vsaj malo razumeli, jim moramo nekaj povedati. Princi Thurn-Taxis so prišli v naše kraje v srednjem veku, ko so se fevdalni vladarji smatrali za neomejene gospodarje vseh zemljišč v državi. Zemljo, ki so jo v potu svojega obraza obdelovali tlačani, so darovali po mili volji zdaj temu, zdaj onemu plemenitašu, ki je bil njihov politični pristaš. Obenem z zemljo so mu darovali tudi podložnike in njihove družine. Tako so prišli princi Thurn-Taxis v posest in last devinsko-nabrežinskih zemljišč.

Tem srednjeveškim razmeram se je človeštvo končno uprlo: velika francoska revolucija je l. 1789 fevdalni družabni red strla. Dotedanji tlačani so postali enakopravni državljani, ljudje, ustvarjeni po božji podobi kakor plemenitaši.

Iz Francije se je revolucija razširila tudi v Avstro-Ogrsko. L. 1848 je Avstrija izvedla agrarno reformo ter spremenila tlačane v svobodne lastnike zemlje, ki so jo obdelovali.

Toda ker je bil cesar Franc Jožef človek nazadnjaškega mišljenja, je na vse načine skušal ščititi plemenitaške rodbine. Namesto da bi raznim princem, grofom in baronom vzel vsa zemljo ter jo izročil kmetom, je aristokratom skušal rešiti čimveč zemljišč.

Tako so princi Thurn-Taxis na popolnoma neupravičen in nesocialen način ostali še nadalje lastniki obsežne devinsko-nabrežinske, to se pravi slovenske kmečke zemlje.

prišel na oblast s pomočjo kapitalistov in agrarnih mogotcev, se ni hotel zameriti svojim veleposestniškim zaveznikom: njihova zemljišča so ostala nedotaknjena!

Šele po drugi svetovni vojni je prišla agrarna reforma v Italiji iznova na dnevni red. Krščanska demokracija je bila med prvimi, ki je sklenila zadovoljiti kmetске množice in postavila v program razdelitev veleposestev med obdelovalce zemlje. Živimo v času, ko se v republiki ravno izvajajo velike agrarne preosnove.

Da je bila fašistična Italija socialno napredna država, bi bilo Thurn-Taxisovo veleposestvo že desetletja razdeljeno med doma-

če poljedelce. »Dalmatinski ter julijski« begunci bi ne bili imeli prilike, da »kupujejo« iz prinčevih rok zemljo, ki je bila še njegova last samo zaradi nazadnjaških razmer v fašistični Italiji.

V nobeni napredni deželi Evrope bi ne bili Thurn-Taxisi danes več lastniki zemlje, s katero so zgubili že davno vsak stik: namesto da žive v Devinu, so se nastanili v Parizu. Leta in leta se ne prikažejo na svojih zemljiščih. Njihova edina zveza z devinskimi posestvi je v tem, da poberejo skromne najemnine in da, ko jim v Parizu zmanjka denarja, odprodajo kos zemlje, ki jo že stoletja obdelujejo drugi ljudje.

Takih razmer danes nobena država več ne trpi. In to nele socialistične, temveč tudi protikomunistične dežele. Vita Nuova naj se le pozanima za poljedelske zakone na — Danskem! Zadostuje pa tudi, da prebere in prouči program Italijanske krščanske demokracije! Tudi po njem bi morala Thurn-Taxisova zemljišča biti danes lastnina naših kmetov. Popolnoma upravičeno se zato pollašča naših ljudi ogorčenje, ko vidijo, da se na zemljiščih, ki bi morala biti že davno njihova, sedaj gradi tuje naselje. Kaj bi rekli kmetje kjerkoli v Italiji, če bi v Parizu živeli nemški princ naselil tik pred agrarno reformo v njih vaseh neitalijanske koloniste? Uprli bi se in trdili, da so bili opoharjeni. — Zemlja, v kateri tiči delo in znoj naših očetov, naj se izroči nam in ne tujcem!

ZDI SE JIM, DA „SANJAJO“

Tako in nič drugače ravnajo danes slovenski kmetje in vsak socialno čuteči človek bi jim moral dati prav in jih podpirati.

Toda Vita Nuova je drugega mišljenja. Ker gre za Slovence, je pozabila na vse, razen na laški nacionalizem.

Da se Slovenci drznejo voditi borbo, ki je v skladu z zahtevami krščanske socialne pravičnosti, se pozdeva glasilo Italijanske katoliške akcije nekaj nezaslišanega. »Zdi se nam« — beremo črno na belem v številki z dne 12. marca — »da sanjamo in da ne živimo med ljudmi, obdarjenimi z razumom...«

Če je Vita Nuova kdajkoli napisala resnico, jo je prav gotovo topot. Tudi nam se zdi, da »sanjamo in da ne živimo med ljudmi, obdarjenimi z razumom...« Nov dokaz, kako daleč lahko zavede katoliške strasten nacionalizem! Zaslepi jih, da postanejo naravnost nesposobni razumeti bližnjega druge narodnosti ter da pri tem nevede zataje celo načela lastne organizacije. Tak je njih katoličizem v dejanskem življenju!

NOVICE Z VSEGA SVETA

WILFANOV POGREB

Pretekli četrtek so pokopali v Ljubljani bivšega poslanca v italijanskem parlamentu in predsednika kongresa evropskih narodnih manjšin dr. Josipa Wilfana. Ležati je sam želel v Ljubljani, da bi takor bil bliže rodnemu Trstu.

Žalnih svečanosti se je udeležilo veliko število v Sloveniji živečih Primorcev in posebno odposlanstvo iz Trsta. Na grob je v svojem in ženinem imenu dal položiti venec tudi predsednik jugoslovanske republike Josip Broz-Tito. Pogrebu so prisostvovali predstavniki slovenske vlade in raznih kulturnih ustanov.

V spomin pokojniku je govoril dr. Lavo Čermelj kot zastopnik Zavoda za narodnostna vprašanja pri slovenski Akademiji znanosti in umetnosti.

Wilfanova smrt je globoko odjeknila v vseh naših krajih. Pretresla je posebno tržaške Slovence, ki s hvaležnostjo govore o dolgoletnem odločnem branitelju svojih narodnih pravic doma in v svetu.

Wilfana se spominja s priznanjem tudi časopisje narodnih manjšin v inozemstvu.

AVSTRIJSKA MIROVNA POGODBA

Avstrijci v zunanji politiki nimajo sreče. Od konca vojne je minulo že skoro desetletje, a še vedno so zasedeni od Rusov in čeprav le bolj na videz tudi od Amerikancev, Angležev in Francozov. Pravno je Avstrija še zmerom zasedena država.

Moskva je svoj čas izjavljala, da umakne vojaštvo šele v trenutku, ko se podpiše mirovna pogodba z Nemčijo. Sedaj je pa Molotov poklical k sebi avstrijskega poslanika ter rekel, da se Rusi umaknejo že prej, ako Dunaj izpolni te pogoje:

Velesile morajo jamčiti, da se Avstrija nikoli več ne združi z Nemčijo. Dunaj se ne sme priključiti nobenemu vojaškemu taboru v svetu. Razčistiti je treba vprašanje pariških sporazumov, po katerih bi se Nemčija smela spet oborožiti.

Moskva hoče torej izkoristiti tudi avstrijsko vprašanje v borbi proti pariškim sporazumom. Avstrijci so odgovorili, da sprejmejo vse, samo da postanejo spet neodvisni.

Stvar pa je zelo enostavna: zapadnjaki so glede avstrijske pogodbe privolili v vse, kar so zahtevali Rusi. Nova pogajanja so zato nepotrebna. Zadostuje podpisati besedilo, ki je bilo sestavljeno popolnoma po želji Moskve.

ŠKVADRIZEM

Marsikdo še danes noče verjeti, da se skuša v Italiji fašizem obnoviti. V sredo teden se je pa v Rimu jasno pokazalo. Okrog osmih zvečer se je pripeljalo kakih petdeset mladeničev pred glavni sedež komunistične stranke. Nosili so sive srajce, črno kravato in črn pas. Prav kot škvadristi. Le fez je manjkal. V rokah so vihтели gorjače in tudi bombe. Urno so poskakali z vozil in napadli knjigarno v pritličju. Razbili so šipe, knjige polili z bencinom ter jih zažgali. V tem so začele pokati tudi bombe. Toda, glej, kazen narave! Fantu, ki jih je metal, je roko odneslo, kakor onemu v Trstu nogo. Vsega krvavega so peljali v bolnišnico in ga zaslišali. Prišlo je na dan, da so pohod organizirale

mladinske celice misinov. Zato je policija zaprla celo vrsto ljudi.

Na podoben način je začelo tam okoli leta 1921, preden je prišel fašizem na površje.

POLITIČNA KULTURA

V sredo so se v rimskem senatu spoštovani gospodje člani pošteno stopili. Komunist Sereni je trdil, da je bivši Mussolinijev maršal Messe v Rusiji pobegnil in pustil uboge vojake same. Takoj je bil ogenj v strehi in psovke so letele na vse strani. Naenkrat so velečastiti senatorji skočili čez klopi na sredo dvorane in udri!

Predsednik Merzagora je dejal, da po vojni senat ni še nudil tako lepega prizora.

AOSTA IN ZDRUŽENI NARODI

Zadnje deželnozborske volitve v dolini Aoste so vzbudile nezadovoljstvo tudi v inozemstvu. Ljudje so se vpraševali, kako je mogoče, da je organizacija domače francoske manjšine dobila od 35 poslancev le enega, vse ostale pa stranke italijanskih doseljencev.

Za zadevo se je pozanimalo združenje evropskih narodnih skupin in poslalo spomnico Združenim narodom. O razmerah v Aosti bo razpravljala odsek za človečanske pravice v New Yorku.

SPLOŠNA STAVKA V TRSTU

Predvčerajšnjim je med 10. in 11. uro zjutraj bila v Trstu in Miljah splošna stavka. Kar na mah so se ustavili na cestah vsi tramvaji in avtobusi, v vseh tovarnah, bankah in zavarovalnih družbah so nameščenci prekinili delo in 13 tisoč tržaških trgovin je zaprlo okna ter se pridružilo vseobčemu protestu prebivalstva. Tudi gostilne in kavarne, ki bi morale po zakonu ostati odprte, so se priključile. Stavki so se pridružili celo Bartolijevi uradniki na tržaški občini.

Nikoli ni še mesto tako enodušno in strnjeno izrazilo svoje volje. Pri priči so zgornile vse razlike med strankami in od vsepovsod so šle protestne izjave na dr. Palamaro in rimsko vlado.

V njih pozivajo oblastva, naj pravočasno pomagajo, sicer bo tržaško gospodarstvo zapadlo in Trst se spremeni v puščavo.

DOBROTNIK ČLOVEŠTVA

V Londonu je 11. t. m. umrl Aleksander Fleming. Njegovo ime je znano po vsem svetu, ker je odkril čudežno zdravilo penicilin. To so nekake glivice, ki zelo uspešno delujejo zoper zastrupljenje in proti gnojenju ran.

Penicilin je v zadnji vojni rešil življenje stotisočim vojakom. Danes si brez penicilina skoro ne moremo misliti zdravljenja, posebno ne pri kužnih boleznih.

Fleming je prejel Nobelovo nagrado in druga visoka odlikovanja.

LJUBEZEN JE BOLEZEN

To vidimo posebno pri sestri angleške kraljice Elizabete princesi Margaret, ki se je hudo zaljubila v letalskega polkovnika Townsenda, slavnega junaka iz zadnje vojne.

Nesreča je pa hotela, da je Townsend ločen mož. Da bi ga pozabila, je Elizabeta poslala sestro na potovanje po svetu, pa ni nič pomagalo. Margaret se je utrnila, da se s

Townsendom poroči, pa naj se zgodi karkoli. V angleški vladarski hiši je sploh razširjena bolezen, da se radi zaljubijo v ločence in ločenke. Tako se je tudi kralj Edvard VIII zaletel v gospo Simpson ter se raje odpovedal prestolu kot razporočeni Američanki.

ODLIKOVANI PLANINCI

Papež je sprejel člane tiste skupine planincev, ki so zlezli na drugi najvišji vrh Himalaje K 2 in prišli tako nad 8000 metrov visoko. Ekspedicijo ali odpravo sta vodila prof. Desio in Marusic iz Orsta.

Papežu so darovali lepo vezan opis odprave in kipec strašne gore v srebru. Sv. oče, ki je bil nekoč sam planinec, jih je odlikoval. Znanstvenike je sprejel nato predsednik republike in jim tudi podelil visoka odlikovanja.

INFLUENZA

Letošnja zima je silno čudna. Sedaj je pripeljala s sabo tudi bolezn. Z Bavarskega pišejo, da je od novega leta do danes umrlo tam za pljučnico kar 2750 oseb. Bolnišnice so vse polne.

Tudi v Jugoslaviji je začela influenza razsajati. Zato je minister prosvete ukazal, naj se za ves ta teden šole zapro.

IGRALSKA STRAST

Perzijski šah in cesarica Soraya sta v Nemčiji obiskala 3. marca tudi igralnico v Baden-Badenu. Začela sta igrati na »ruleto« in v nekaj urah izgubila ogromne vsote.

Cesarica je naenkrat prosila šaha, naj ji posodi nekaj denarja, da bi še igrala, toda tudi on je bil že »suh«, ker so ga bili do zadnjega ficka oskubili. Igralnico sta zapustila s praznimi žepi.

ODDIH ZA STAROST

Neki časnikar je vprašal 80-letnega Churchillilla:

»Kaj boste počeli, ko se na stara leta umaknete v zasebno življenje?«

»V naslanjač, ki se guga, bom sedel in se gugal 6 tednov...«

»In potem?«

»Potem, potem, — je razmišljal Churchill, »bom spet sedel in se gugal.«

FELDMARŠAL SCHOERNER

Tega moža je Hitler imenoval spomladi l. 1945, da bi s kruto odločnostjo vzdrževal disciplino med vojaštvom že na propast obsojene Nemčije.

Drvel je od bojišča do bojišča in dal obešati in streljati v hrbet na tisoče nemških vojakov, ki se niso marali več boriti. Razumljivo, da se je krvoločni maršal silovito osvražil med nemškim ljudstvom.

Schoernerja so bili zajeli Rusi, a ga pravkar vrnilo Nemčiji. Sovjetska zveza ga je poslala domov, da bi nemško prebivalstvo videlo, kaj ga lahko čaka, ako se njih država spet oboroži in zabrede v novo vojno.

Tudi to je propaganda zoper pariške sporazume.

MIRAMAR

Pretekli teden je umrla v Trstu v visoki starosti Valerija Arnič. Bila je hči nekdanjega grajskega oskrbnika v Miramaru, ko je tam bival nesrečni cesar Maksimilijan. V mladih letih je služila v gradu kot sobarica. Tedaj je marsikaj videla in marsikaj zvedela o tem s prokletstvom zaznamovanem belem dvorcu, o čemer bomo v Novem listu kaj kmalu brali.

Kolonizacija Tržaške - mednarodno vprašanje

Nadaljevanje s 1. strani

Toda denimo, s čimer se seveda noben socialno misleč človek ne strinja, da je pravica na strani princa Thurn-Taxisa in ne devinsko-nabrežinskih kmetov. Kako bo pa Vita Nuova v tem primeru zagovarjala kolonizacijo Kontovela, Proseka, Sv. Križa, Štivana in druge slovenske zemlje po Tržaškem? Naj le privleče na dan načela krščanstva, ki opravičujejo vdiranje v tujo narodno posest, če more! Zaman bo brskala po evangeliju, katekizmu in papeških okrožnicah. V vsaki knjigi o katoliški morali bo brala, da velja ista morala v odnosih med posamezniki kakor med narodi. Kakor ne sme človek delati sile in krivice bližnjemu, tako je ne sme delati narod narodu. Morala je ena in velja ravno tako za poedince kakor za stranke in za države.

Naj nam Vita Nuova le pove, kako je mogoče s krščanskega stališča zagovarjati vsestransko razlaščenje in načrtno naseljevanje starodavne slovenske zemlje v naših krajih. Ali si morda upa trditi, da je bil svoj čas v pravici Bismarck, v krivici pa katoliški Poljaki, ki so na Pruskem branili zemljo svojih očetov?

LEPA LOGIKA

Vita Nuova se brani na kaj enostaven način: le pogledjte, kliče Slovincem, kako ravna Jugoslovani z Italijani v bivši coni B! Raznarodujejo jih in izrivajo iz njihovih bivališč. Kako se Slovenci spričo tega drznete protestirati zoper kolonizacijo svojih vasi na Tržaškem?

Mi razmer v coni B ne zasledujemo v podrobnostih, ker živimo tukaj. Priznavamo pa brez vsakega pridržka tamkajšnjim Italijanom pravico, da prav tako kakor mi odločno branijo svoj narodni obstoj in razvoj. Krivični in nespametni bi bili tržaški Slovenci, če bi za krivice, ki jih tu prenašajo, delali odgovorno italijansko prebivalstvo v Istri.

Isto tako neumno, krivično in brezvestno pa je, klicati slovenske tržaške poljedelce na

odgovor za politiko, ki jo vodi v coni B Titova vladavina. Vita Nuova ve, da je to nedopustno, a vendar tako dela.

Toda recimo, da so vse pritožbe Vite Nuove proti razmeram v bivši coni B resnične in upravičene. Ali sledi iz tega, da se mi ne smemo več ustavljati krivici? Ali naj mirno gledamo, kako se tepta naša narodna in socialna enakopravnost? Vita Nuova naj nam le razloži, na podlagi katerih predpisov katoliške morale to od nas zahteva.

Glasilu Italijanske katoliške akcije ima vobče kaj čudne pojme o morali. Vsakdo vidi, da se tržaški Slovenci nahajajo v težki samoobrambi. Najprej jih je laški nacionalizem potisnil v predmestja, nato je začel poitalijančevati še okolico, sedaj pa prodira že v naše oddaljene in samotne kraške vasi. Pritisk, ki ga na nas izvajajo, je tolik, da komaj dihamo. In pri tem se zdi Viti Nuovi predrzno celo to, da se — branimo. V Sessljanu — pravi list — ste nam vi Slovenci dali dokaz, ki bi »že sam na sebi zdostoval, da vas lahko prištejemo med tuje zemlje najbolj lačne narode...«

Človeku se res zdi, da »sanja«. Ravno tako nemoralna se nam zdi misel, ki zveni iz lista: če se gode krivice v bivši coni B, se smejo tudi v coni A. Kje so se tega naučili? Samo pri poganskem nacionalizmu in fašizmu!

Slovensko ljudstvo bi radi spremenili v narod talcev. Pri tem pozabljajo samo eno: da je doba talcev in njena protikrščanska morala s Hitlerjem in Mussolinijem v Evropi dokončno pokopana. Vsak poskus, da bi se v naših krajih obnovila, bo ostal brezuspešen.

Vprašanje, ki ga morata Rim in Beograd rešiti, je samo eno in se glasi: imata oba sosedna namen, da živita v miru in prijateljstvu, ali se pa hočeta pogrezniti v staro sovraštvo? Če hočeta mir, se morata oba držati sporazuma, ki zabranjuje spreminjanje narodnega značaja manjšinskih krajev, sicer bodo legli na Jadran kmalu zlonosni oblaki novih razprtij in sporov.

ALI TRSTU res ni rešitve?

V časopisu Cronache je priobčil T. Malaspina članek o Trstu, ki je vzdignil precej prahu.

Poleti l. 1953 — pravi — je Pella zbral na meji vojaštvo in ubral do Jugoslavije prav ostre strune. V nacionalistih je prebudil take nade, da so bili močno razočarani, ko je Scelba sklenil 5. oktobra 1954 londonski sporazum. Tržaški škof je označil dogovor za »krivično pogodbo«.

Od tedaj je minulo skoro 5 mesecev, a položaj je še zmerom nejasen. »Kaj je prav za prav vladni komisar, ne more povedati niti prefekt Palamara«. Nihče vsekakor ne verjame več, da je ureditev Trsta začasna: Tito bo sčasoma pozabil na cono A, Italija na cono B.

»Prehod uprave iz rok zaveznikov v one Italije ni tržaške gospodarske krize ustvaril. temveč jo je samo poostiril: povečal je brezposelnost in zmanjšal dotok denarja za 5 milijard letno.« Nesmiselno je trditi, da je zguba cone B poslabšala položaj Trsta. Saj je ta cona izmenjavala z mestom le »kako ovce«.

»Gospodarska bolezen Trsta je mnogo starejša od zadnjih dogodkov.« Potrebno je, da govorimo jasno: »Kadar kdo trpi, ker je ločen od matere, in doživi srečo, da jo po 13 letih spet najde, naj jo sprejme tako, kot je. In če je mati revna, naj ji ne kvari veselja ponovnega srečanja s tem, da brez prestanka zahteva od nje denarja.«

Kaj lahko naredi vlada? L. 1954 je pokrila primanjkljaj Tržaškega ozemlja in plačala 10 milijard. Dodala je še 3 milijarde za gradnjo novih ladij. V enem samem letu torej 13 milijard ali 33 tisoč 333 lir na vsakega prebivalca. »Če bi hotela enako ravnati z vso Italijo, bi izdala letno 1600 milijard samih podpor.« Takoj po podpisu londonskega sporazuma je Rim sklenil staviti Trstu na razpolago 62 milijard posojil. »To pomeni novih 207 tisoč lir na prebivalca ali približno 1 milijon na družino.«

Trst dosega razen tega prvenstvo v številu uradnikov: javnih nameščencev ima 17.000 ali enega na vsakih 17 prebivalcev.

Tako ne more iti naprej. Podpore, ki jih daje Rim, ne bodo rešile gospodarske krize Trsta. To se pravi metati denar skozi okno. Tržaški vodilni gospodarstveniki doslej niso bili sposobni izveči katerekoli koristi iz neposrednega sosodstva s Titovo republiko. Jeze se samo na konkurenco Reke, ne narede pa nič, da bi izboljšali trgovske odnose z Jugoslavijo.

Iz članka zveni, da je Trst za Italijo samo breme, vir samih skrbi in sitnosti.

Kdo je temu kriv? Tržčanani gotovo ne. Saj oni niso zahtevali, da jih Italija vzdržuje, temveč želeli so le, da žive neodvisni na Svobodnem tržaškem ozemlju.

Italija naj bi bila spoštovala in uresničila mirovno pogodbo, pa bi bila prosta vseh finančnih bremen. Za Trst bi ji danes ne bilo treba žrtvovati niti ene same lire!

Danes lahko tudi še reši Trst: proglasi naj naše ozemlje za prosto cono!

NOVICE

DOMAČ IZUM

Podjetje Meteor v Ronkah je izgotovilo majhno letalo, ki se bo uporabljalo v kmetijstvu za boj proti škodljivcem. Lete bo trosilo posebne praške in raztopine na posevke, napadene od mrčesa.

ŠOLARJI STAVKAJO

V neki vasi blizu Bocna na južnem Tirolskem učenci že nekaj dni nočejo v šolo. Vzrok je tamkajšnja učiteljica gdč. Hartung, ki je stroga in seže večkrat po šibici.

Pobičem — vseh je 15 — to ni vseč in zato so kot en mož stopili v stavko. Zgodaj so se začeli boriti za svoje pravice.

NESREČA JU JE ZDRUŽILA

L. 1944 je ameriški vojak stražil neki most v Beneventu, ko zagleda na njem žensko, ki bi gotovo prišla pod vojaški avto, da je ni potegnili s poti. Dekle je bilo gluhonemo.

Nekaj dni zatem se je nemška bomba razpočila v bližini istega vojaka ter mu vzela

za vedno sluh in glas.

Te dni se je vrnil iz Amerike in gluhonema sta se poročila.

ITALIJA IN SOVJETSKA ZVEZA

Ta torek je načelnik sovjetske vlade maršal Bulganin sprejel italijanskega poslanika Di Stefana in se z njim razgovarjal 70 minut.

Za Moskvo je bil to izreden dogodek. Doslej sovjetski voditelji kar cela leta niso sprejemali tujih diplomatov ali bili z njimi zelo uradni in redkobesedni. Bulganin je uvelvel novo navado. Z Di Stefanom je razpravljal o odnosih med zapadom in komunističnim svetom. Rekel je, da se Sovjeti zavzemajo za splošno razorožitev. Isto trdijo o sebi seve zapadnjaki, a medtem se eni in drugi pridno oborožujejo.

Bulganin se je izjavil proti oborožitvi Nemčije, češ da je to nevarno za svetovni mir. Di Stefano je odgovoril, da ima Nemčija 10 let po vojni pravico se priključiti zapadnemu svetu.

Taki prijazni razgovori seveda ne morejo bistveno spremeniti odnosov med velesilami, a so vendarle koristni, ker ustvarjajo mirnejše ozračje med razprtimi državami.

Dopisi v Tržaškega

OPČINE

Naši ljudje so silno zadovoljni z odločnim in edino pravilnim stališčem, ki ga je zavzel Novi list do kolonizacije naše zemlje. Pritisk, ki ga izvajajo laški nacionalisti, občutimo prav posebno Openci, saj so nam v zadnjih letih skoraj popolnoma spremenili lice vasi. Kjer so prej bili obširni pašniki in gozdovi, stojijo danes številne vile, vojašnice in celo športna igrišča. Amerikanci, ki so vse to zgradili in uporabljali, so odšli ter vse izročili italijanskim oblastvom. Upali smo, da bodo v nova stanovanja prišli predvsem domačini, a smo se bridko varali, kajti vanje so nastanili številne istrske begunce. Tudi športno igrišče so izročili vladi, čeprav je dobro znano, da niso Amerikanci zemljišča kupili. Po vseh obstoječih zakonih bi moralo igrišče pripadati lastnikom zemlje. Skrajni čas je zato bil, da je slovenski časopis javno razkrinal skrite in temne načrte iredentistov, čeprav marsikateremu današnjemu oblastniku tako pisanje najbrž ni všeč.

Openci še prav posebno odločno odklanjamo pisanje nekaterih laških listov, ki trdijo, da smo za razmere v coni B tudi mi odgovorni. Tudi če bi odgovarjalo resnici, da se Italijani v Istri preganjajo samo zato, ker so Italijani, bi bilo njihovo ravnanje z nami nemoralno. Kajti, kakor ima vsak človek pravico, da se z vsemi sredstvi bori za svoj obstoj, isto pravico ima tudi celokupen narod. Ker kolonizacija naše zemlje ogroža življenjske koristi našega ljudstva, se bomo proti njej še nadalje borili, pa naj bo to iredentistom všeč ali ne! Zavedamo se, da je pravica na naši strani in zato bomo prej ali slej prav gotovo zmagali.

PREČNIK

Letošnja pozna zima je kriva, da je delo na polju precej zaostalo. Najprej nas je oviral dež, nato pa je zapadel še sneg. Sedaj upamo, da bo lepo vreme nekaj časa trajalo in se bomo lahko z vsemi silami posvetili našim njivam in vinogradom.

V povojnih letih so na žalost naši ljudje preveč zanemarili zemljo. Šli so raje za lahkiimi zaslužki, ki jih tedaj ni bilo težko najti. Marsikomu se je zdelo kmetovanje prenaporno in premalo dobičkanosno, včasih celo poniževalno. Danes pa, ko se je politični položaj na Tržaškem spremenil in ko je vedno težje najti dela, se naša kmečka mladina mora vrniti k zemlji. Treba bo pač skrbeti, da se najmanjši kos zemlje čimbolj izkoristi.

V zadnji številki Novega lista beremo, da je Kmetijsko nadzorništvo odobrilo denarno pomoč za izboljšanje in povečanje kmetijske proizvodnje. Ugotoviti moramo, da se naši kmetje vse premalo poslužujejo teh pomoči. Marsikdo bi lahko popolnoma preuredil posestvo, če bi znal pravilno izkoristiti, kar mu oblastva nudijo. Prispevki, ki jih daje država, so znatni in zato priporočamo kmetovalcem, naj se zanje pravočasno pozanimajo.

Pevsko društvo Valentin Vodnik iz Doline priredi v torek, 22. marca ob 20. uri, koncert narodnih in umetnih pesmi v kino dvorani v Škednju.

Vstopnice so v razprodaji v Škednju eno uro pred pričetkom koncerta.

GABROVEC

Iz Gabrovca nam je poslalo 37 družinskih poglavarjev prepis pisma, ki so ga pred dnevi naslovili županu zgoniške občine, in nas prosijo, naj ga objavimo. Iz pisma povzemamo glavne misli.

Vaščani iz Gabrovca so se zbrali, da proučijo, kaj je občina naredila za njihovo vas. Ugotovili so, da jo občinska uprava zanemarja, čeprav je bila večkrat opozorjena bodisi po občinskih svetovalcih, bodisi po vaščanih samih. V vasi bi bilo treba urediti dvorišče okoli nove hiše, kjer se kotali kamenje in raste trnje. Svoj čas so obljubili, da bodo v Gabrovcu postavili več žarnic, a obljube niso držali. Poljske poti so zelo slabe in zanje se nihče ne zmeni. Ravno v takem stanju je pot, ki vodi k novi cesti, čeprav je zelo prometna. Pismo se konča z željo, da bi upravni odbor zahteve temeljito pretresel in ukrenil vse potrebno, da se upravičenim željam vaščanov ugodi.

ŠKEDENJ

Globok vtis je ta teden povzročila vest, da je v noči med ponedeljkom in torkom policija zaprla kar 8 domačinov. Ni nam na tem, da bi o stvari sami zavzeli tako ali tako stališče. Zadeve, za katero gre, ne poznamo. Gre samo za postopek, katerega se je policija poslužila. Policisti so namreč ponoči vdrli v stanovanja ter osumljence odpeljali v tržaške zapore. Kakor je nam znano, je nočno vdira-

nje v zasebna stanovanja prepovedano tudi policiji, razen v primeru, da se je ravno tedaj zgodil v njih zločin. Zakon je v tem pogledu zelo jasen, ker hoče zaščititi ponoči hišni mir. Če je hotela policija osumljence zapreti, bi bila lahko zastražila hiše in čakala dneva. Nedopustno je namreč, da se brez potrebe vznemirjajo osebe in morda celo otroci, ki pri vsej zadevi nimajo ničesar opraviti.

DEVIN

Dela na novi avtocesti se nadaljujejo. Zaposlenih je približno 85 delavcev, ki spadajo k ustanovi Selad. V zadnjem času so se razširile govorice, da bodo nadaljnja dela prevzela podjetja, kar je razumljivo, saj Selad ne razpolaga s stroji, ki so nujno potrebni za dokončno in hitro ureditev ceste. Pri vsem tem naše ljudi le zanima, ali bodo podjetja sprejela na delo v prvi vrsti domače brezposelne. Ne smemo namreč pozabiti, da so po odhodu zaveznikov mnogi domačini ostali brez dela in so se zato zatekli k Seladu, ki jih pa zaposluje le šest mesecev. Da so ponovno sprejeti na delo, mora poteči nadaljnjih šest mesecev. Kaj naj ti ljudje med tem časom počnejo? Nujno je zato, da podjetja sprejmejo predvsem domačo delovno silo.

Kako in kaj mislijo o novi cesti naši kmetovalci, smo že napisali. Naj danes le priberemo, da je cesta pokvarila marsikatero njivo. Posestniki so že zdavnaj prijavili škodo, saj so jim že lani porezali trte, posekali drevesa, zrušili zidove, a do danes ni nihče dobil vinarja odškodnine. Skrajni čas je, da oblastva poskrbe, da se kmetom škoda čimprej poravnava.

Dopisi iz Goriške

IZ ŠTEVERJANA

Kakor v Gorici in v drugih slovenskih občinah, so bile v nedeljo tudi pri nas volitve odbora bolniške blagajne. Volivec je bilo 43, volilo pa jih je 41. Izvoljeni so bili večinoma fantje in mladi možje. Kandidate smo izbrali sporazumno in zato je bila udeležba skoraj stodstotna.

Na polju in v vinogradih je zaenkrat vsako delo nemogoče, ker je zemlja premokra. Napojilo jo je najprej močno deževje, nato je padlo mnogo snega, ki pa je kmalu skopnel. Treba bo čakati kakih 14 dni, da se zemlja osuši in delo znova oživi.

Veseli nas, da so naše ceste popravili, zlasti glavno do Dvora in del ceste v Ščednem. Tudi ona iz Jazbin do bloka v Valerišču je sedaj v dobrem stanju, le predel od Valerišča do Bukovja je še vedno tak, da se Bog usmili. Upamo pa, da bodo tudi to uredili, saj smo zvedeli, da bo pri nas v kratkem ustanovljeno delovišče, kjer bo zaposlenih 15 delavcev 76 dni. Za dela je nakazanih milijon 112 tisoč lir. Sočimo, da bo ta vsota uporabljena za cesto iz Valerišča v Bukovje.

Električna luč je v središču naših naselij v glavnem že napeljana. Manjka še v hišah, ki so oddaljene. Hvalevredno je, da si je občinski kolon v Ušju Vogrič Tonče napeljal elektriko v hišo na lastne stroške, za kar je potrosil 80 tisoč lir. Mož si je s pridnim delom tudi nakupil lep kos zemljišča. Prav bi bilo, da bi mu sledili sosede v Ušju, saj sedaj lahko napeljejo elektriko iz njegove hi-

še, kar ni več združeno s tolikimi stroški. Če se je opogumil občinski kolon, zakaj bi ga ne posnemali samostojni kmetje?

ŠTMAVER

Z velikim zadovoljstvom sporočamo, da je naš pianist Gabrijel Devetak žel velike uspehe na svojih koncertih v Padovi, Vicenzi in preteklo soboto v Tržiču. Posebno laskavo se o njegovi umetnosti izraža »Giornale di Vicenza«. Časopis hvali njegovo glasbeno tehniko in izredno virtuoznost njegovih rok, ki znajo premagati tudi največje težkocče. Mladi umetnik zna podajati umetnine, ki se med seboj razlikujejo toliko po slogu kolikor po dobi, na enako dovršen način. To kaže širokost njegovega umetniškega ustvarjalnega duha. V kratkem pojde naš rojak na Dunaj, kjer bo igral na radiu in imel koncert v tamkajšnjem Glasbenem društvu.

Dolžni smo omeniti, da mu vse koncerte pripravi in ga nanje spremlja gospa Pavla Virginija vdova Hein.

VOLITVE V ODBORE KMEČKIH BOLNIŠKIH BLAGAJN

Preteklo nedeljo so bile v Doberdolu, Števerjanu, Sovodnjah in tudi v Gorici volitve občinskih odborov v kmečke bolniške blagajne. Kakor drugod po Italiji tako je tudi v Gorici zmagala lista Zveze neposrednih kmetovalcev. V Gorici je volilo 336 volilcev (in ne 1336, kakor je pomotoma pisala zadnja številka Novega lista). V slovenskih občinah je bila predložena le ena sporazumna lista.

Gorica in pokrajinska samouprava

S pokrajinsko samoupravo se je goriški občinski svet bavil kar na treh sejah. Razpravo sta sprožila zastopnika monarhistov in misovcev dr. Pedroni ter dr. Delpin, odločna sovražnika vsake avtonomije, češ da je z njo ogroženo edinstvo države in naroda. Kar se tiče pokrajine s posebnim statutom Furlanija-Juljska krajina, je po njihovem vsaka razprava brezpredmetna, zakaj Trst mora ostati izven avtonomije. Drugače pride v nevarnost pravica Italije do cone B. Če se pa Trst ne more vključiti, odpade vsak razlog, da bi se pokrajina s posebnim statutom ustanovljala. To je bila glavna misel Pedronijevega govora. Svečano je mladi in pre malo izkušeni mož dvigal prst, ko je omenjal velike nevarnosti, ki bi jih vsebovala pokrajina s posebnim statutom zaradi dvojezičnosti in slovanskega nacionalizma, posebno v Beneški Sloveniji. Približno enake misli je pogreval prof. Venuti. Naravnost drzna in žaljiva pa je bila njegova trditev, da so avtonomne pokrajine plod razvratne dobe, ki je sledila vojnemu porazu. Kot dober zgodovinar bi moral namreč vedeti, da sta poraz Italije krivi ravno miselnost in dejavnost fašizma.

Zato je dobro ravnal komunistični deželni poslanec Batti, ko je dejal, da Pedroni in Venuti pozabljata dve novi dejstvi v političnem življenju Italije, namreč republiko in ustavo, ki nista nastali v dobi krize in v narodovem razvratu, pač pa v času junaškega odpora italijanskega ljudstva, ko se je rešilo izpod suženjstva fašizma ter nacizma. Sovražniki samih sebe bi bili, je dejal Batti, če bi se ne hoteli poslužiti dobrin, ki nam jih nudi pokrajinska samouprava. Sklep deželnega sveta pa se svetovalcu zdi zgrešen, ker zahteva pred uresničenjem pokrajine ustanovitev tržaškega deželnega sveta, kar je po njegovem zaenkrat nemogoče. Na ta način se vsa stvar brez potrebe odlaga in nedoločen čas. Batti v svojih govorih vedno rad omenja, da obstoji med goriško in videmsko demokrščansko večino neko nezaupanje, ki ogroža uresničenje tako važne zamisli, kakor je pokrajinska samouprava. Morda se svetovalec v tem res ne moti, saj nam je še v živem spominu, kako so prav goriški krščanski demokrati bili tisti, ki so junija 1947 onemogočili ustanovitev naše pokrajine, češ da je treba najprej rešiti tržaško vprašanje. Zato je bila v ustavodajni skupščini sprejeta tako zvana »norma X.«, ki je uresničenje pokrajine odložila, dokler ne bo rešeno vprašanje Trsta. Danes jo zaradi Trsta prav tako ogroža, ker zahteva njegovo takojšnjo in brezpogojno vključitev v pokrajino.

STALIŠČE SLOVENSkih SVETOVALCEV

Svetovalec Pavlin je predvsem poudaril, da smo bili Slovenci ves čas vneti zagovorniki pokrajinske samouprave, kar smo neštetokrat izjavili v občinskem in deželnem svetu kakor tudi v spomenici, ki smo jo poslali v Rim l. 1949. Od avtonomije pokrajine si Slovenci obetamo predvsem izboljšanje gospodarskih razmer. Nespametno bi tudi bilo govoriti o pokrajini brez Trsta. Vendar bi bilo če slabše, če bi čakali z ustanovitvijo do dokončne rešitve upravnega položaja Trsta. Naša želja je, da se Trst vključi, a smo docela nasprotni, da bi njegova vključitev

služila kot sredstvo, da se uresničenje avtonomne pokrajine odlaga in zavlačuje.

V občinskem in deželnem svetu ter v tisku se večkrat poudarja, da nimamo Slovence razlogov za pritožbe, saj uživamo vse pravice! Če je tako, zakaj ne morejo naši svetovalci spregovoriti na sejah v materinščini? Zakaj niso še uzakonjene naše šole in zakaj so naši profesorji še vedno začasni? Zato, ker bi se s pokrajinsko samoupravo znalo vse to uresničiti, ni bila pokrajina še ustanovljena. Boje se, da bodo Slovenci s pokrajino izboljšali svoj položaj. Ali ni čudno, da povzroča tako šibka manjšina toliko strahu? Da bi pokrajina docela spremenila lice države, pa je pravcata izmišljotina! Slovenci zahtevamo le uresničenje člena 6. ustave, ki nam jamči zaščito naših jezikovnih in kulturnih pravic.

K besedi se je oglasil tudi dr. Birsa, ki je govoril o izboljšanju odnosov med obema narodoma. Neumestna se mu zdi trditev zastopnikov desnice, da bi pokrajina s posebnim statutom spremenila narodnostni sestav goriškega mesta. Saj so se mogli slovenski poslanci v deželnem zboru mirno posluževati svojega materinega jezika, ne da bi Gorica zaradi tega trpela kakor škodo. Fašizem pa je izkopal med obema narodoma globok prepad. Slovensko ljudstvo je mirno in pošteno, vedno je dajalo cesarju, kar je cesarjevega, in Bogu, kar je božjega, a za vse to ni dobilo ničesar! Neizpodbitno dejstvo pa je, da mu Italija ni zgradila niti ene šole. Prav tako ni mogoče ovreči dejstva, da hočejo Italijani raznaroditi slovensko manjšino, kakor tudi mislijo, da so Beneško Slovenijo že raznarodili.

SOVODNJE

Zvedeli smo, da bo tudi naša občina deležna tistih 15 milijonov lir, ki jih je ministristvo za delo določilo za Goriško. V Sovodnjah bodo ustanovili delovišče, ki bo zaposlilo 30 delavcev 51 dni. Popravljali bodo ceste in uredili prekope. Za dela je določenih milijon 303 tisoč lir.

V zadnji številki smo ožigosali nepotrebne obiske učilnic in divjaško obnašanje neoteancev, ki so na pobalinski način motili večerni pouk pri gospodinjskem tečaju. Vest je pomotoma prišla pod dopis iz Gorice o roditeljskem sestanku.

Svoj čas smo naprosili županstvo, naj ukrene vse potrebno, da se gospodinjski tečaj spremeni v redno gospodinjsko šolo, ki bi jo zelo rada obiskovala dekleta iz Brd in z bližnjega Krasa. Sovodnje so za tako šolo kar primerne, ker ležijo nekako v sredini slovenskega ozemlja. Dogodki, ki smo jih zadnjič omenili, kar kričijo po redni dopoldanski ali popoldanski šoli, saj večerna ne more imeti zaželenih uspehov. Dobre učne moči so v Sovodnjah na razpolago. Zakaj bi jih ne uporabili za dobrobit slovenskega ljudstva?

Prepričani smo, da se bo naš mladi župan za to zavzel in zastavil vse sile, da se zamilsel uresniči.

S PREVALA

Minister za kmetijstvo Medici je obvestil tajništvo goriške krščanske demokracije, da je država prevzela 92 odstotkov vseh stro-

Razume se, da je govor slovenskega svetovalca nekoliko razburil njegove tovariše in občinstvo. Najbolj se je razburil odbornik Di Giannantonio, ki je vzkliknil proti dr. Birsi, naj vendar govori resne stvari.

Toda naj se gospodje le jezijo, saj vemo, da nimajo čiste vesti. Naj bi raje posnemali idealnega borca za italijanstvo, goriškega deželnega in državnega poslanca dr. Bugatta, ki je tik pred smrtjo predložil rimski vladi načrt za ustanovitev narodne avtonomije v Italiji. Slovenska in nemška manjšina naj bi urejevali svoje narodno-kulturne zadeve z lastnimi zakonodajnimi, izvršnimi in upravnimi oblastvi. Mnogi današnji krščanski demokrati pa izdajajo ideologijo svojih velikih predhodnikov, pa tudi temelje krščanstva.

KONČNI SKLEP

Govoril je tudi predsednik dr. Culot, ki je branil resolucijo deželnega sveta. Dejal je, da po njegovem prepričanju ne obstoji noben resen razlog, ki bi oviral takojšnjo vključitev Trsta v novo pokrajino.

Razpravo so zaključili z resolucijo. Še prej so govorili zastopniki vseh strank.

Med desničarji, Slovenci in dr. Culotom se je zopet vnela debata o slovenskem šolstvu; končno je obveljala kot resnična trditev, da ni Italija ustanovila niti ene slovenske šole. To je zgodovinska resnica, ki ni v čast vodilnega katoliškega sloja italijanskega naroda, ki ga razjeda in kvari prenapeta mrznja do Slovencev.

Po dolgotrajni razpravi je bila izglasovana resolucija, ki v jedru določa, da se ne more ustanoviti pokrajina Furlanija-Juljska krajina brez Trsta. Zanj je glasovalo 14 svetovalcev večine, a 5 desničarskih svetovalcev je bilo proti. Štirje slovenski svetovalci in komunist Batti pa so se glasovanja vzdržali.

škov za izboljšanje prevalskega močvirja, medtem ko bodo prizadeti posestniki plačali le osem odstotkov.

Ministrstvo je odredilo, da se izplača prevalskemu konzorciju za izboljšanje tamkajšnjih zemljišč 33 milijonov lir.

ZGODOVINSKI ARHIV OSTANE V GORICI

Mirovna pogodba je določila, da mora Italija izročiti Jugoslaviji vse zapisnike in listine upravnega in zgodovinskega pomena, ki se nanašajo na ozemlje, spadajoče danes pod Jugoslavijo. V ta namen se je leta 1950 ustanovila mešana komisija. Po večletnem razpravljanju se je končno sklenil dogovor. Gorica bo izvirni arhiv ohranila. Pač pa bo poseben urad v Rimu poskrbel za fotografije vseh listin. Stroške prevzame italijanska vlada. Dogovor morata obe državi odobriti.

IZ PLEŠIVEGA

Kakor v Krminu, so tudi pri nas nekateri začeli gonjo proti slovenski šoli. Najprej se jim je posrečilo ukiniti šolo v Krminu, ki se še do danes ni obnovila, čeprav je to odločna zahteva Slovencev. Danes nagovarjajo slovenske starše, naj celo prepisujejo otroke v italijansko šolo. Vsem sovražnikom kličemo: »Roke proč od naše šole!« Pustite slovenske otroke in njihove zavedne starše pri miru. Kako ogabno in nečloveško je prizadevanje oblastev in italijanskih prenapetežev, da bi raznarodili naše malčke!

O stvari homo še pisali.

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

ČEDAD

Vsi moji dosedanji dopisi iz Beneške Slovenije so vsebovali kakšno žalostno novico ali pa sem se moral obregnuti ob oblastva, bodisi cerkvena ali posvetna. Pa naj bo danes drugače in oblastva naj ne mislijo, da znamo samo grajati. Če zaslužijo, jih tudi pohvalimo!

Hvalevredno je prizadevanje Kmetijskega nadzorništva in deželne uprave v Vidmu za zboljšanje živinoreje v naših gorskih vasi. V zadnjih 5 letih je bilo nad 100 slovenskih kmetičev nagrajenih, ker so predelali ali izboljšali živinske hleve, svinjake, uredili gnojščne jame itd. Nagrade sicer niso visoke (od 10.000 do 80.000 lir) in krijejo komaj del stroškov, a so vendar majhno priznanje, da naši ljudje težijo po napredku tudi v živinoreji. Še lepše bi vse uredili, če bi imeli sredstva. Ker je naša gorata zemljica tako ubožna, bi morala država več prispevati za zboljšanje domačega gospodarstva, saj potroši na jugu toliko stotin milijard, in to za ljudi, ki ji niso prav nič hvaležni. Vidite, hotel sem hvaliti, a se mi vse nehote sprevrže v grajo, zato končam.

IZ VIDMA

V nedeljo je bil v Vidmu letni občni zbor najpomembnejšega furlanskega kulturnega združenja, to je filološkega. Občnega zbora so se udeležili tudi odličniki iz Gorice in Trsta. Med drugim so imeli priliko, da se pomenijo tudi, kako in kdaj naj se ustanovi predvidena pokrajina Furlanija-Juljska krajina.

TRBIŽ

Narava se je pri nas pokrila z visokim belim plaščem in pod njim zemlja globoko diha in nabira moči za prihodnjo bujno rast. Snežnih zametov se vesele zlasti naši brezposelni. Preteklo nedeljo bi morala biti pri nas kar zanimiva mednarodna tekma parov. Tekme bi se morali udeležiti dva po dva: mož in žena, nevesta in ženin, zaljubljenec in zaljubljenka proti drugim dvojicam. Tekma je morala odpasti zaradi neugodne smuke, a parčkov je prišlo kljub temu veliko in so se prav dobro počutili. Ta zanimiva tekma bo 20. marca in udeležili se je bodo tudi Jugoslovani.

Spomini iz starega Trsta

Ta misel, ki kaže veliko podjetnost Trsta, se je uresničila šele trideset let pozneje.

Trst je z ustanovitvijo Lloyda imel po morju odprto pot v svet. Vendar je trajalo še nekaj let, da se je plovba razvila.

RESEL

Ta razvoj je v zvezi z možem naše krvi. Imenuje se Jože Resel, ki je izumil oziroma izpopolnil ladijski vijak. Pred njim so po pristanišču in po morjih copotale parniške lopate. Taki parniki, kot je bila »Carolina« ali »Nadvojvodinja Štefanija«, so se kar sredi vožnje ustavili, ko jim je razburkano morje polomilo lopate. Zato so bile jadrnice še zmeraj bolj v veljavi kot parniki. Z Reslovim vijakom se je obrnilo na bolje.

Jože Resel se je rodil v Hrudimu na Češkem l. 1793. Že kot dijak na dunajski univerzi je premišljeval, kako bi uporabil vijak, ki ga je zasnoval že stari grški učenjak Arhimedes, za ladijski pogon. Po končanih naukih je Resel prišel l. 1812 v Trst kot intendant mornariške gozdne uprave. Tu, pri morju, se je še bolj bavil s svojo zamisljo. Molčeči mož je ves svoj čas in denar vložil v študij o parnem vijaku. L. 1829 je dal zgraditi šestnajst čevljev dolgo ladjo z motorjem šestih konjskih sil, ki je vrtil vijak. Prišel je dan poskusa. Deset minut je stroj gonil vijak, potem pa se je vse ustavilo, ker so se raztopile bakrene cevi. Nevarnost je bila, da zleti parni kotel v zrak in zato so oblastva prepovedala nadaljnje poskuse. Reslu ni nihče več pomagal. Pač pa so njegov izum izrabili na Angleškem. Pravijo, da je neki Baner, ki je hodil k Reslu na dom, na tiho odnesel njegove načrte k inženirju Smithu. Ta je izboljšal naprave, zlasti cevi, iz drugih zlitin. L. 1840 je že rezal po Temzi valove prvi parnik — z Reslovim vijakom. Še isto leto je priplul v Trst pod angleško zastavo. Naš iznajditelj je žalosten in potr

umrl v Ljubljani l. 1857. V Trstu so mu hoteli postaviti spomenik. Občinski svet je na dolgo razpravljalo o tem vprašanju. Končno je izjavil, da sicer ni Resel prvi iznašel vijaka, pač pa da ga je prvi praktično uporabil za pogon parnikov. Spomenika pa niso postavili, morda ker je bil — Slovan. Kljub temu se je svetovna paroplovba razvila prav z izumom našega tržaškega iznajditelja.

STARA POSTA

Po morju so ladje že plule, čez Kras v zaledje so pa bile zveze slabše. Vozila je le stara pošta s konji in postiljoni. Cesar Jožef II. je s patentom l. 1748 dal avstrijsko pošto v fevd ali užitek princu Turn-Taxisu iz Devina. Osem dni se je vlekla poštna kočija iz Trsta na Dunaj. Cena je bila precej visoka, kar 27 goldinarjev. Povrhu je bilo treba odrajtati še 12 karantanov ali krajcarjev srebrne veljave za napitnino postiljonu. Tudi po mestu je bila vožnja precej draga. Iz gledališča do Rdečega mosta je znašala cena na »kalešu« 1 goldinar 30 krajcarjev. Bolj hitre poštne vozove, imenovane »Castardia«, je vpeljal l. 1809 F. Cimadori, ki ima še danes prevoznitvo. Vožnja na Dunaj je trajala ravno sedem dni. Kdor se je v tistih časih podal na pot, ko so bile ozke in slabe ceste in potepuhi skriti v mejah, je poprej napisal testament. Pred potovanjem si je moral potnik preskrbeti »zdravniški list«, da je zdrav in nima kužnih bolezni. Na cesti je bil postiljon z uniformo in rogom absolutni gospodar. Na vsaki poštni postaji, kjer so se menjali konji, so na postiljonov mig morali tudi potniki menjati prostore. Šlo je kot pri plesu kvadrilje. Strog je bil državni ukaz, da kadar postiljon »na rog zatrobil«, se mora vsakdo s ceste ogniti. Kdor bi ne ubogal, mora plačati dva goldinarja kazni za reveže kraja. Leta 1815 so vpeljali poštno zvezo tudi z Gorico. S Tržaškega je tekla ali čez Raz-

drto in po Vipavski dolini ali pa po stari prosoški cesti na Tržič in okoli Krasa.

KOŠIR

Še slabše kot z osebnim prometom je bilo urejeno s pisemskim. Poštino je plačal pisec pri oddaji ali pa prejemnik. Poštni cenik je določal posebno ceno po teži pisma ali pošiljke in pa po razdalji. Zato je bilo precej zmede na poštah. Pisali so si le trgovci.

Tedaj se je kot pri ladijskem vijaku tudi pri poštnem prometu uveljavil slovenski talent. Računski uradnik pri guberniji v Ljubljani Lovrenc Košir je l. 1835 prišel na misel, kako poenostaviti poštno tarifo. Zamislil si je na prvi hip skromno, a za vse čase silno važno idejo — poštne znamke. Svojo misel je zaupal nekemu Angležu. Obenem je tudi dunajski vladi predlagal, naj uvede znamke namesto težko izračunljive pristojbine. Dunaj ga ni poslušal, pač pa so l. 1840 Koširjevo zamisel uvedli v Angliji — kot Resljevo. Deset let kasneje je tudi Avstrija prišla na to. Koširju so postavili spomenik v Bernu v Švici, doma menda ne.

Z urejeno pošto je zlasti Trst dosti pridobil. Trgovsko poslovanje z zaledjem se je močno olajšalo. Še bolj pa, ko so l. 1849 potegnili brzojavno žico od Trsta do Dunaja. V Trstu je veljala čudna navada, da so za prenašanje brzojavk uporabljali — gluhone-mote otroke. Morda zato, da niso izdajali tajnosti sporočil.

Tako je Trst razpredel po morju in suhem pravzaprav po zaslugi dveh naših mož, Reslja in Koširja, svoje trgovske zveze.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

Iz Gorice

NOVI VOZNI RED ZA V PEVMO

Pretekli teden je avtobusno podjetje uvedlo nov vozni red, ki bo dva meseca na poskušnji. Avtobus za v Pevmo vozi odslej tudi skozi Podturen po naslednji poti: južna postaja, ul. Manzano, Duca D'Aosta, Ristori, Cipriani, Aprica, Garzarolli, Veniero, Lantieri, trg sv. Antona, Cavour, ul. Marconi, Crispi, Verdi, Oberdan, Travnik, ul. Seminario, Placuta, ul. Dop Bosco, Pevma.

Novi vozni red je naslednji:

a) Odhod z južne postaje ob delavnikih:

7.10, 8, 9, 10*, 10.45*, 12.35, 14, 15*, 16*, 17.20, 18.30, 19.30.

b) Odhod iz Pevme ob delavnikih:

7.40, 8.30, 9.30, 10.30, 12.20, 13.15, 14.30, 16.30, 17.50, 19, 19.50.

c) Odhod z južne postaje ob nedeljah in praznikih:

14, 15, 16, 17.20, 18.30, 20.10.

Odhod iz Pevme:

14.30, 15.30, 16.30, 18, 19.20, 21.

Vožnje, ki smo jih označili z zvezdico, veljajo le do Travnika.

TEČAJ ZA TAJNIKE HRANILNIC

Združenje hranilnic razglasa, da bo v Gorici tečaj za tajnike hranilnic in drugih zadrug. Priredi ga ministrstvo za delo in socialno skrbstvo. Tečaj se začne 25. marca. Vpisati se je treba do 22. t. m. pri deželnem Enalu, Corso Italia 5. Obiskuje ga lahko vsak, ki želi izpopolniti znanje v upravljanju obrtnih zadrug in hranilnic. Tečaj je brezplačen.

VODNJAK V GORICI

Ko so ravno na pepelnico ljudje hiteli k pepeljenju, so zastrmeli: sredi trga na Kornu je stal stari, že dolgo odstranjeni vodnjak z Neptunom. Toda kdor je položil nogo na stopnišče, se mu je udrlo.

Dan poprej so ga bili naredili iz lepenke in iz njega je curljalo pristno vino v spomin na lepe čase, ko je vodnjak zrl na stotine voz iz Gor in so na trgu živahno kupovali in prodajali.

Ostala je le še slika kartonskega vodnjaka, ki jo vidiš sedaj v Čermeljevi trgovini, da te spomni davnih časov.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Kulturna pomlad na Tržaškem

Vsaka nova slovenska knjiga v Trstu je dogodek, ki se ga moramo iz srca razveseliti. In zakaj je ne bi bili veselili, četudi je šolska knjiga? Tokrat gre za novo delo profesorja Borisa Tomažiča »Ciceronova pisma«. Profesor Tomažič se je že lepo uveljavil med našimi latinčji, posebno s knjigo »Zgodovina latinske literature srebrne dobe«, ki je novost tudi v slovenskem merilu, saj Slovenci takšne literature še nimamo izdane v knjigi. In tudi ta lični izbor pisem največjega rimskega pisatelja je drago en doprinos k še dokaj redki slovenski literaturi s področja klasičnega jezikoslovja.

Mladi skladatelj Pavle Merku, katerega skladbe slišimo večkrat tudi z naše tržaške radijske postaje, je začel pisati opero na libreto profesorja Jožeta Sražina. Libreto, ki nosi naslov »Ivan Gradnik«, obdelava motiv iz upora tolminskih puntarjev — motiv, ki je zamikal že vrsto slovenskih umetnikov od Preglja do Gradnika in Bevka.

Ali bomo brezobzirni, če povemo, da ima Boris Pahor pripravljeno novo knjigo? Gre za obsežen tekst z naslovom »Zemlja-mati«, kjer Pahor s poglobljenim psihološkim prijemom obravnava usodo, ki je bila skupna tolikim našim ljudem med zadnjo vojno. Glavna osebnost romana je tržaški Slovenec, ki se iz dachauskega pekla prebije v francosko zdravilišče, kjer mu ljubezen francoskega dekleta vlije novo vero v življenje. Roman, postavljen v tako širok okvir, bo pomembno razmaknil ozko obzorje, v katerem se še giblje slovenska pripovedna umetnost.

Tudi Alojz Rebula je dokončal novo delo, daljši pripovedni tekst »Babilon«, ki pa sega v sodobno tržaško narodnostno, ideološko in socialno problematiko. V tem delu prihaja do izraza posebno Trst, kakor ga občuti mladi slovenski izobražanec, ki iz krajevne navezuje na širšo slovensko problematiko povojnih let. Delo je v marsikaterem pogledu nastavljeno polemično, posebno glede na strankarsko razcepljenost Slovencev v Trstu.

Lojzeta Cijaka, rojaka s Kontovela, poznamo iz domačijske drame »Zapadnik«, ki jo je pred časom objavil v podlistku v Primorskem dnevniku. Še prej je odlomek iste drame prinesla kulturna revija »Si-

dro«, ki je tudi menda prva predstavila Lojzeta Cijaka našim tržaškim bralcem. Zdaj smo slišali, da bo ta njegova drama, ki v tako sočnem jeziku obravnava življenje slovenskih ribičev na jadranski obali, izšla v posebni knjigi.

Vladimir Bartol nas že nekaj mesecev vsak dan spremlja s svojimi »Spomini« v Primorskem dnevniku. Morda bomo o teh njegovih »Spominih«, ki si je iz njih Bartol prikoval neko svojo posebno literarno vrsto, spregovorili kdaj pozneje, saj bolj kot za pristne spomine gre za konglomerat poljudne folklorne in filozofsko-umetniških odmitkov. Zaenkrat naj povemo, da bo v Ljubljani ponatisnil svoje »Tržaške humoreske«, vrsto črtic, ki jih je nekoč objavljaval v reviji »Razgledi«. Tako bomo imeli priliko spregovoriti tudi o tisti njegovi knjigi, v kolikor je dokument ali pa samo površinska groteska naše tržaške stvarnosti. Naj omenimo še, da so lansko leto Hrvati prevedli delo, ki je doslej edini Bartolov večji tekst — njegov roman Alamut.

Revija „UMANA“

Te dni se je pojavila v izložbah in na prodajnih mizah tržaških knjigarn nova številka tržaškega italijanskega časopisa »Umana«, ki jo izdaja znana književnica in kulturna delavka gospa Aurelia Gruber Benco, delavna tudi v politiki. Z novo številko je stopila Umana v četrto leto življenja. Letos smo že mislili, da je zamrla, ker tudi tej napredni italijanski tržaški reviji ni z rožicami poslano. Zdaj pa je le izšla v dvojni številki — za januar in februar.

To je gotovo najboljši, da ne rečemo edini italijanski tržaški časopis. Izhajajo še nekateri drugi, ki pa jim je važnejša politika kot kultura. Še slabše je, da je v njih težko najti kak odstavek, navdahnjen od resničnega humanizma in volje po odkrivanju resnice. Vse važnejše se jim zdi preplevanje zastarelih nacionalističnih gesel. Zato v bistvu niso drugo kot žarišče iredentizma in strastnega zagrenjenega nacionalizma, ki si daje duška s frazami in netenjem sovraštva. Zato ne zaslužijo imena »revija«.

»Umana« je v tem pogledu prijetna izjema in opravičuje ime, ki so ji ga dali. Prav gotovo je prinesla v dosedanjih treh letnikih marsikaj, s čimer se ne moremo strinjati. Zlasti se je prvi dve leti še preveč držala »linij«, da je treba čimbolj molčati o Slovincih in njihovem kulturnem udejstvovanju v Trstu, vendar pa se je ni nikoli pridružila zboru nacionalističnega italijanskega tiska v Trstu, ki mu ni bil noben argument premalen ali moralno

Kako pa s tržaškimi upodabljaljivimi umetniki? Saj je vendar Trst danes drugo najvažnejše središče slovenskega slikarstva. V njem deluje nič manj kot sedem domačih slikarjev Avgust Cernigoj, Lojze Spacal, Bogdan Grom, Jože Cesar, Avrelj Lukežič, Robert Hlavaty in Tone Mihelič.

V zadnjem času sta še prav posebno delavna Lojze Spacal in Bogdan Grom. Prvi je po uspešnih razstavah, ki jih je imel lani v Beogradu, Zagrebu in na Reki, razstavil letos meseca februarja svoja novejša grafična dela v Modeni. Spacal je mojster risbe in barvne kompozicije. V svojih delih skuša izraziti značilno lepoto predmeta. Njegove na videz preproste slike imajo neko svojstveno poezijo.

Drugi zelo razgiban tržaški umetnik je Bogdan Grom. Lani je priredil razstave v Trstu, Arbonu in Cincinnati; sedaj pa razstavlja v Milanu. Njegove slike in litografije prikazujejo lepoto in značilnosti naših kraških vasi, maše pokrajine in folklorne ter spreminjanje barvnih in svetlobnih odtenkov kraške prirode. Njegova dela so prežeta z bogato domišljijo in psihološkimi mikli.

Kakor za vse slovenske tržaške slikarje tako je tudi za Spacala in Groma značilno, da hodita v umetnosti lastna pota. Vsak izmed njiju je samostojna osebnost, vsak izpoveduje svoje misli in svoj način, obema je pa skupno, da gresta vzporedno z življenjem in sta povezana z zemljo in ljudstvom, med katerim delata.

premalo upravičljivi, da ga ne bi uporabil proti Slovincem. Toda lani in v prvi številki letošnjega leta se je »Umana« nekam odločneje otrsela oportunitizma in ubrala odločnejši glas v obrambi svobode in resnice ter demokratičnih pravic, v katerih vidimo tržaški Slovinci edino jamstvo, da nova Italija v ravnanju z nami vendarle ne bo posnemala Mussolinijeve Italije. Prav zaradi tega smo veseli izhajanja »Umane«, želimo pa, da bi skušala še bolj razumeti težko stališče slovenske manjšine in njeno kulturno prizadevanje ter da bi skušala kot prva na italijanski strani vendarle premostiti prepad, ki zdaj loči kulturi obeh narodov na tujašnjem ozemlju, kar je v škodo obeh. Pomaga naj, da se naroda zblížata in bolje spoznata. Morda bi prav »Umana« lahko prva storila kaj stvarnega v tem pogledu. Dobro voljo smo pri urednici in nekaterih sodelavcih časopisa že opazili in z veseljem pozdravili.

Vsebina nove številke je sodobna in pomeni živ in napreden odziv na dogajanja v Italiji. Manj odmeva najdejo v njej svetovni dogodki. V splošnem ima skoro preveč krajevni značaj, kar je najbrž posledica prizadevanja uredništva, da bi dalo časopisu čimbolj svojski značaj. V tem mas spominja na enake težnje dosedanjih slovenskih tržaških revij. To je pač posebnost krajevnih časopisov.

V časopisu smo našli nekaj omemb, ki se nanašajo na slovensko kulturo, predvsem besede priznanja o Slovenskem narodnem gledališču v Trstu. To dokazuje, da sodelavci revije vsaj ne zapirajo oči pred stvarnostjo in ne lažejo samim sebi in drugim!

H. B.

Kulturne vesti

Prejšnji teden je učakal 75-letnico slovstveni zgodovinar in proučevalec narodopisja profesor Ivan Grafenauer, doma iz Ziljske doline. Zdaj deluje v Ljubljani kot član Akademije znanosti in tajnik filološkega zavoda. Po vseh šolah je znan po svoji »Zgodovini slovenskega slovstva«.

Goriška državna biblioteka izdaja že več let znanstveni časopis pod zgornjim naslovom. V zadnji številki je znani slavist s padovanske univerze prof. Artur Cronia napisal članek o Slovincu Stefanu Kocjančiču in njegovem slovstveno - slovarkem delu. Kocjančič je bil ravnatelj goriškega bogoslovja in je bil v široki evropski javnosti znan kot učen jezikoslovec. Sestavljal je slovarje tudi v turščini in drugih jezikih.

Pred kratkim so začeli s pripravami za snemanje italijanskega filma po Tolstojem romanu Vojna in mir. Film bo režiral ameriški režiser King Vidor. V glavnih vlogah bodo nastopili Gregory Peck, Jean Simmons, Stewart Granger, Vittorio Gassman in Valentina Cortese. Francoski igralec Raymond Perrin bo igral vlogo Napoleona. Zunanje prizore bodo posneli na Finskem in v Vojvodini, notranje pa v rimskih delavnih. Film bo dolg približno toliko kot V vrtincu in bo stal štiri do pet milijonov dolarjev.

Pred nedavnim je prispel v Beograd Robert Sherwood, pisatelj scenarija ameriškega filma Vojna in mir, čigar zunanje prizore bodo posneli v Jugoslaviji.

Ta mesec bodo v okolici Beograda in v stari beograjski trdnjavi začeli snemati film o prvi srbski vstaji Pesem na Kumbari. Delo bo vodil Radoš Novaković, ki je režiral norveško-jugoslovanski film Krvava pot.

VZGOJNI KOTIČEK

Mačeha

Mama! Mehka je ta beseda! Dobrota, pravičnost, in požrtvovalnost; nesebična in čista ljubezen je vsebovana v tej besedi.

Toda mati hoče in želi biti ljubljena, saj ima pravico do ljubezni svojih otrok, ki so del njene krvi in sad njenega trpljenja. Ona sme svojega otroka hvaliti, grajati, ljubkovati in kaznovati — kolikokrat brez potrebe in po krivem! Mati sme svojega otroka celo zanemarjati in ga prikrasjati. Vse to je dovoljeno materi. Kdo si upa hlicati mater na odgovor za vse prestopke, ki jih zagreši vede ali nevede, hote ali nehoče, ko bi vendar morala skrbeti za telesni in duševni blagor svojih otrok? Kdo sme oceniti njeno vzgojno delo? Nihče!

In ti — mačeha?

Zalostno je tvoje poslanstvo, o, pisana mati! Se v pravljicah plašijo s teboj otroke, celo v njih se te uče otroci sovražit. Saj jih lasaš, češes s strgalom, zapiraš v temo, jim nalagaš nemogoča dela, jim režeš tenek košček ovsenega kruha in Bog ve, kako vse še grešiš nad nedolžnimi sirotami.

In vendar te je mož poiskal predvsem zaradi osirotelih otrok. Nebogljeni so, potrebni nege, pravilne prehrane in vzgoje.

Težka je tvoja naloga, toda velika je tvoja zasluga, ako si kos tej nalogi ali jo vsaj poskušaš izvršiti.

Delati moraš, žrtvuješ se za otroke, ki niso tvoje krvi, ki jih nisi rodila, skrbeti zanje, ki te morda z nevoljo kličejo »mama«. Iz materinskih občutkov je lažje trpeti in se žrtvovati, saj je ljubezen, že v krvi. Od tebe, mačeha, pa zahtevamo, da ljubiš tujo kri. Tuje otroke moraš vzgajati, iz njih izoblikovati dobre člane človeške družbe. To zahteva od tebe Bog, tvoj mož, vse sorodstvo in — okolica. Pri izvrševanju svojega poslanstva pa se ne smeš poslužiti materinskih pravic niti vzgojnih sredstev, ako hočeš, da te ne bodo otroci zasovražili in sosedje obsodili. Gorje ti, ako so tvoji varovanci kdaj umazani, ako jih nisi mogla kdaj pravočasno nasiti, ako v šoli slabo napredujejo, ako store kak pregrešek... Vsega si kriva ti, mačeha!

Nihče pa ne pomisli, kakšni bi morda bili otroci, ako bi jim še živela mati. Morda bi tudi ne bilo vse vzorno in pohvalno, a bilo bi — odpustljivo.

Materi! Ne ure ne dneva ne veste! Ali si kdaj mislite, da bi bil tudi vaš ljubljenec potreben vaše namestitve... Ali se vam ne zdi, da bi bilo prav z otroki govoriti o mačehi z vsem spoštovanjem in ljubeznijo, ne pa jim groziti, kadar vaš ne ubogajo.

Ljubezen pričara v srce ljubezen. In če bodo znali osiroteli otroci spoštovati mačeho in jo ljubiti, bodo deležni vračila. Saj blje tudi v mačehinih prsih žensko in otroke ljubeče srce!

GOSPODARSTVO

O GNOJENJU TRT

Kot vsaka rastlina tako tudi trta ne more brez krme uspevati. Gnojenje trt pa ni ravno enostavno, posebno če gre za »žlahntno kapljico« in za vino, ki je namenjeno prodaji.

Kdor malo gnoji, dobi majhen, a zato izboren pridelek. Kdor gnoji preveč, ima večji pridelek, a vino se navadno noče učistiti. To se dogaja zlasti, če smo gnojili s preobilnim hlevskim gnojem.

Hlevski gnoj je in ostane temeljno gnojilo vsakega gnojenja. Kot pa je umesten za solate, kapusnice itd., je za druge rastline — in tudi za trte — preenostranski, ker vsebuje predvsem dušik, ki vpliva pretežno na rast. Zato bodo z njim ali s kakšnim drugim dušičnatim gnojilom pognojene trte divje rasle, in to na škodo količine in dobre grozdja. Seveda je tudi v tem primeru možen izredno visok pridelek, a jagode ne bodo sladke, kar ima za posledico šibko vino in še težave pri učiščanju. Poleg tega so take trte kot tudi vino podvržene raznim boleznim.

Hlevski gnoj je treba zato dopolniti z gnojili, ki vsebujejo fosforovo kislino in kalij, dve velevažni snovi za vsako rastlinsko rast. Njun zunanji vpliv ni tako hiter in viden kot dušikov, a zato prav nič manj važen.

Fosfor vpliva na krepkost, jedrenost, moč lesa in listja ter na njih zdravje. Istočasno vpliva pri trti na zdravje jagod, ki so bolj odporne proti boleznim; pospeši tudi zorenje jagod, iz katerih dobimo odpornejše vino.

Približno enako je tudi s kalijem, ki pospešuje tudi tvorbo sladkorja. Zato nam daje s kalijem pognojene trte slajše grozdje, iz katerega dobimo močnejše in boljše vino.

Napreden vinogradnik bo torej sklenil: Vsako trto bom pognojil vsako drugo leto s hlevskim gnojem (okoli 10 kg), superfosfatom (okoli 1/4 kg) in kalijsko soljo (pol pesti).

Ta gnojila moramo podkopati, a ne tik stebela, temveč v razdalji ene pedi. Ob stebelu (isto velja za drevesa) ni tankih korenin, ki bi mogle vsrkati te snovi.

SEDAJ JE ČAS CEPLJENJA

Če hočeš cepiti ali precepiti v glavo ali v precep, se zavedaj, da je sedaj ugoden čas.

Cepljenje pa bo uspešno samo, če je podlaga bolj sočna kot cepič. Zato smo ti svoj čas svetovali, da si preskrbi pravočasno cepičev.

Rane na odrezani podlagi kakor tudi morebitno rano vrhu cepiča moraš zamazati s cepilno smolo ali voskom, da se ne bi les prehudo sušil. Razumljivo je tudi, da mora pri cepljenju vladati stroga snaga: s prsti se ne dotikaj ran na podlagi niti na cepiču.

SORTE SEMESKEGA KROMPIRJA V FURLANIJ

V Furlaniji, to je v videmski provinci, ima kmetijski konzorcij na razpolago naslednje sorte krompirja: okroglo berlinsko (tonda di Berlino) in angleško sorto Majestic, seme pridelano v Pusterski dolini pod nadzorstvom tamkajšnje zadruga za semenski krompir; sorti Agnes in Jakobi, originalno seme iz Bavarske (ki sta dali lansko leto najvišje pridelke); kamnik ali oneida (bianca slava ca-

poretana), ki ga uvozijo neposredno s Kobarškega; zgodnji rdeči krompir iz Beneške Slovenije.

Zanimivo je, da sadijo sorto »kamnik« tudi v okolici Rima, in sicer z originalnim, pravim imenom.

KAJ BO S SVILOPREJKAMI?

Letos je zelo malo navdušenja za nadaljnjo gojitev sviloprejk. Gojitelji so lansko leto premalo dobili za kg zapredkov, vlada pa tudi še ni izdala nobenega ukrepa, da bi zadovoljila svilorejce, ki zahtevajo zajamčeno ceno vsaj 500 lir za kg svežih svilodov (zapredkov).

Zato je pričakovati, da se bo sviloreja letos skrčila, saj so mnogi že izkopali murve. Kdo bo imel škodo? Predvsem svilorejci, pa tudi svilarne in njih delavstvo, nasploh vse narodno gospodarstvo.

Kje tiči vzrok propadu te važne gospodarske panoge, ki je bila svoj čas razširjena tudi po vsem Tržaškem in Goriškem? Na eni strani industrija umetnih vlaken, na drugi japonska konkurenca z nižjimi cenami naravnih svile.

TOPINAMBURA

Zgrešeno imenujejo mnogi topinamburo tudi »tartufi«, kar pa pomeni neko glivo.

Topinambura je rastlina, ki je še najbolj podobna sončnicam po svoji višini in tudi po cvetu ter barvi, samo da je cvet topinambure skoraj vedno poln. Pod zemljo ima gomoljčke, krompirčke, ki imajo precej izrastkov. Prodajajo jih za prehrano in so precej okusni: pripravljajo se kot navaden krompir. Priporočljiva je predvsem trpečim na sladkorni bolezn.

Od topinambure je vse uporabljivo: stebela in liste uživa živina, gomolje pa človek in

živali. Pridelek stebel in listov je precej velik in njiva topinambure da več krme, kot če bi bila posejana z drugo krmno rastlino. Gomolje pa kopljemo, kadar se nam zljubi, lahko tudi v najbolj mrzlih zimskih mesecih.

Topinamburi ne bomo določili naših najboljših njiv in leg, saj je zadovoljna tudi s slabšimi legami in slabšo zemljo. Če imamo kos zemlje, kjer drugo ne uspeva, poskusimo s topinamburo. Sadimo jo kot krompir in v istem času. Prvo leto jo pustimo pri miru do oktobra, ko poročemo nadzemeljske dele in jih pokrmimo. Od novembra naprej lahko kopljemo gomolje. Za seme v prihodnjem letu nam ni potrebno skrbeti, ker v zemlji ostane vedno toliko drobnih gomoljčkov, da bo zemlja spomladi ozelenela.

Topinamburo lahko pustimo na istem mestu tudi 15 let. Rastlina je zelo skromna, a bi še bolj uspevala, ako bi ji kaj gnojili. Hvaležna je za vsako gnojenje.

V zadnjih letih prihaja topinambura do velikih časti in jo gojijo tudi na prvovrstnih njivah: oktobra požanjejo nadzemeljske dele, novembra skopljejo gomolje in vsejejo bobek, katerega požanjejo aprila; nato zažene zopet topinambura. Tako rodi njiva celo leto brez presledka.

PRED SETVIJO KORUZE

Pisali smo o visokih hektarskih donosih, ki so jih dosegli kmetovalci koruze v provinci Treviso in drugod. Na hektar so pridelali tudi nad 100 q zrnja, torej na njivo nad 36 q ali na oral nad 56 q. Pisali smo tudi, kako so prišli do takih visokih pridelkov. Pono-

potrebna je globoko prekopana ali preorana zemlja, obilno gnojenje s hlevskim gnojem, dopolnilno gnojenje z umetnimi gnojili, setev ustrezajoče sorte (predvsem ameriške križanke), setev v vrste in prava razdalja med posameznimi rastlinami.

Ker ni setev koruze ravno pred durmi, imaš še vedno čas, da pravočasno urediš vse potrebno.

Športni bregled

V Ravnah na Koroškem se je v nedeljo zaključilo jugoslovansko smučarsko prvenstvo v nordijskih disciplinah: v skokih, tekah ter klasični kombinaciji. Snežne razmere so bile ugodne, a položaj, v katerem so se nahajali tekmovalci, je bil vse prej kot ugoden. Manjkalo jim je forme ter pogojev zaradi prepletega »suhlega« in »mokrega« vežbanja. Letos so resnično imeli slovenski smučarji smolo s snegom ter je zato tudi razumljivo, da so imeli snežne »praks« zelo malo ali sploh nič. Toda to ne opravičuje, saj bi se mogli posluževati suhega treninga, ki je v sodobni športni tehniki glavni del slehernega treninga. Tega se bodo morali slovenski športniki zavedati, posebno smučarji, da se moraš pričeti smučati zgodaj jeseni, ne pa na predvečer prvenstva.

Kaj je pokazalo letošnje prvenstvo? Da je beli šport še vedno monopol Slovencev in da še ni na vidiku novih mladih moči, ki bi zamenjale starejše, posebno v nordijskih disciplinah. Sicer je bilo letos opaziti precejšen napredek pri mladih, ki se skrbno pripravljajo pod vodstvom Zemve. Pri skakalcih še ni nihče dorastel staremu Poldi. V ospredje pa se je prerinila v letošnji sezoni nova skakalna zvezda — Jeseničan Zidar Jože. Zidar se je letos prvič močno uveljavil v Obersdorfu, kjer je v močni tekmi zasedel 11. mesto. Zidar stilno zelo lepo skače in tudi dolžine ga veselijo. Skoraj gotovo bo ravno on, ki bo dostojno nadomestil Poldo ter delno odrinil Roglja, ki je do letos veljal za najboljšega skakalca za Poldo.

Pri tekačih je na 15 in 30 km zmagal Pavšič Janez, član ljubljanske Enotnosti. V štafeti 4x10 km

pa je zopet zmagala Enotnost v postavi: Kalan, Svet, Pavšič Cvetko, Pavšič Janez. V klasični kombinaciji je zmagal Kordež Matevž.

V Mürzenu se je zaključilo smučarsko tekmovalstvo Arlberg Kandahar. Nihče ni dvomil v favorite, brž ko so bili prisotni avstrijski smučarji, četudi so bili njihovi »asi« Molterer in drugi odsotni. V slalomu je zmagal Huber pred rojakom Schneiderjem. V alpski kombinaciji je zmagal Schuster (Avstr.) pred Bozonom (Fr.). Najboljši Italijan je v alpski kombinaciji dosegel 12. mesto. Jugoslovan Tinče Mulej se je v slalomu uvrstil na 26. mesto. V prvem teku je bil sicer na 20. mestu, v drugem pa je podrl vrata, tako da je bil kaznovan z 10 sekundami pribitka in tako zasedel 26. mesto. Na vsak način je to njegov najboljši letošnji uspeh.

Nedeljska nogometna srečanja v »A« ligi so bila realna in prav nič razburljiva, razen v Bologni, kjer so Furlani z močno in hitro igro naravnost pregazili močnega nasprotnika Bologna (4:2). Tudi Milan se je prebudil in pričel znova igrati lep in zanimiv nogomet.

Triestina nadaljuje svojo pot navzgor, pomika se na varno. Nedeljska zmagata nad Novaro (1:0) ni naš najboljši navdušila; posebno napad je v zapleteni in nekoristni igri šepal.

V cestni dirki Milan-Turin je zmagal nepričakovano dosežani neznan kolesar Maule pred ravno tako malo znanim Moserjem. Coppi je zasedel šele 4. mesto z 1 minuto zaostanka. Nedeljsko dirko smatrajo kot prolog Milan - San Remo, v kateri bo letos vsa evropska kolesarska elita, seveda pa tokrat brez večno navzočega Bartalija.

Na atletskem tekmovalstvu v Madison Square Gardenu je protestantski pastor Bob Richards dosegel izreden uspeh: v skoku ob palici 4,68 m. Ostali boljši izidi so: 1 milja: Santee 4:10,4, 2 milji: Ashenfelter 8:56,6; višina: Fritts 2,05 m.

ZA NAŠE NAJMLAJŠE

Tarzan, kralj džungle

št. 4

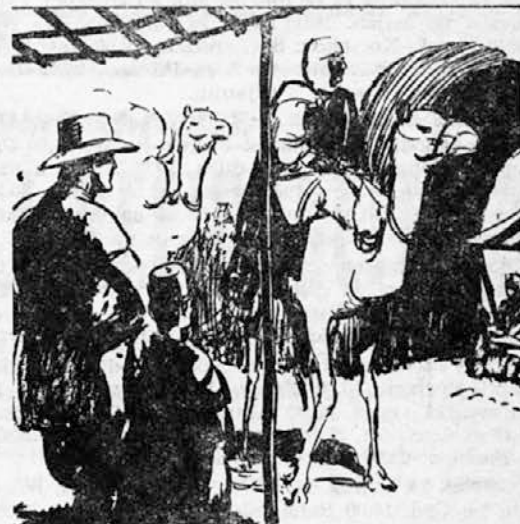

V Sidi-be-Abbesu je postal Tarzan ljub jenc francoske posadke, med katero je bil tudi tisti častnik, katerega je moral opazovati. Nekega dne je dobil ukaz, da odide v puščavo. Tarzan se je pridružil odpravi.

Copyright, 1929, by Edgar Rice Burroughs, Inc. All rights reserved.

Ko je odhajal, je za trenutek opazil čudno znan obraz, ki ga je opazoval. Pozneje je videl istega človeka v zaupnem pogovoru z osumljenim častnikom. Med potovanjem pa ni nekaj dni opazil nič sumljivega več.

Ker je bil dan pred sejmom, je bil karavanski promet jako razgiban. Tarzan je zaostal za vojaki, da bi bolje opazoval okolico. Najel si je Arabca za tolmača in slugo. Proti večeru mu je Abdul šepnil: »Glej, gospod!«

Pokazal je na postavo, ki je izginjala v seni. »Ves popoldan naju že opazuje. Poglej, kako skriva obraz v višnjevi burnus in beli turban. Pošteni Arabci tega ne delajo. Gotovo je kak hudobnež!« je jezno govoril Abdul.

V tesni ulici je zbudil Tarzanovo pozornost divji trušč, ki se je razlegal iz peke kavarne. Radovednost ga je gnala vanjo. Arabci so sedeli po kotih ter pili gosto kavo. Sedla sta nedaleč od temnopoltih plesalk iz Uled-Naila.

Kmalu je priplesala k njemu plesalka in mu vrgla svilen ruto okoli ramen. Dal ji je pest drobiža. Pozneje je bistroski Abdul opazil, da se razgovarja z dvema Arabcema. Ko je prišla spet vrsta nanjo, je zopet priplesala k Tarzanu.

Skrivnost

DRJA FU-MANČUJA

ROMAN - Spisal: Sax Rohner - Prevedel: A. P.

Smith se je obotavljal, potem pa dejal:

»Toda tudi dakoit mora pustiti svoj nož.«

Fu-Manču se je spet zlobno nasmehnil.

»Sprejemem. Ali naj jaz vodim?«

»Ne!« je zarohnel Smith. »Petrie in dakoit gresta spredaj, potem vi in nazadnje jaz.«

Beseda povelja iz goltanca Fu-Mančuja se je oglasila in zapustili smo kabino z njenim zlim vzdušjem in čudnimi pripravami ter v dogovorjenem redu odšli na krov.

»Po lestvi bo nerodno iti,« je dejal Fu-Manču. »Dr. Petrie, hočem vašo besedo, da se držite pogojev.«

»Obljubljam,« sem dejal in beseda me je kar dušila.

Šli smo po lestvi navzgor, prispeli na nasip in korakali potem čez ravnino tako, da je Smith imel svoj revolver stalno naperjen na Kitajca. Okoli nas pa je zdaj spredaj zdaj zadaj skakljala opica. Vstric mene je stopal dakoit, ki je bil le okrog bokov ovit s platnom; s seboj je nosil velik nož in včasih me je ošinil s krvoloč-

nimi očmi. Še nikdar prej ni jesenski mesec na tistem mestu gledal takega prizora.

»Tu se razidemo,« je dejal Fu-Manču in nekaj zini svojemu služabniku. Mož je vrgel nož na tla.

»Preišči ga, Petrie,« je ukazal Smith. »Morda ima skrit kak drug nož.«

Doktor je dovolil, nakar sem pretipal dakoitovo borno oblačilo.

»Zdaj preišči Fu-Mančuja!«

Tudi to sem napravil. Še nikdar prej nisem začutil v sebi takega studa nad človeškim bitjem; vzdrhtel sem, ko da bi se bil dotaknil strupene golazni.

Smith je vrgel svoj revolver na tla. »Sam sebi se zdim pošten bedak,« je dejal. »Nihče mi ne bi mogel odreči pravice, da vas na mestu ustrelim.«

Kolikor sem jaz poznal Smitha, sem lahko razbral iz zadržane besa v njegovem glasu, da ga je le zastavljena beseda in značajnost zadržala, da dr. Fu-Manču tisti hip ni prejel svojega zaslužnega plačila. Dasi je bil sovražnik, sem občudoval njegov pogum, kajti tudi on se je moral vsega tega zavedati.

Dakoit in doktor sta se obrnila in šla nazaj. Smithovo naslednje dejanje me je presenetilo. Komaj sem se na tistem zahvalil Bogu za rešitev, je prijatelj začel odlagati suknjič, ovratnik in telovnik.

»Spravi svoje dragocenosti in stori isto,« je zamrmral hripavo. »Le malo izgledov imava, toda nočaj, Petrie, morava bežati, da si dobesedno rešiva življenje.«

RADIO TRST A

Nedelja 20. marca ob: 9.00 Kmetijska oddaja. 10.00 Prenos maše iz tržaške stolnice. 11.30 Vera in naš čas. 12.00 Oddaja za najmlajše: Mož s fizičkom. 13.00 Glasba po željah. 16.00 Malo za šalo, malo za res. 18.00 Rimski-Korsakov: Sheherazade. 19.00 Naši književniki pred mikrofonom: Zora Piščanč. 20.15 Belina: Norma - opera v 2 dejanjih.

Ponedeljek 21. marca ob: 13.00 Vokalni duet. 14.00 Lahke melodije igra pianist Franco Russo. 18.00 Paganini: Koncert št. 1 v D-duru. 19.00 Mamica pripoveduje. 20.10 Igra harmonikarski orkester. 20.30 Okno v svet. 21.15 Književnost in umetnost. 22.00 Postna razmišljanja: Blagor ubogim na duhu.

Torek 22. marca ob: 13.00 Glasba po željah. 18.00 Elgar: Koncert za čelo in orkester. 19.00 Radijska univerza. 20.30 Radijski oder: Klavund; Praznik cvetnih češenj. 22.30 Schubert: Fantazija v C-duru.

Sreda 23. marca ob: 13.30 Lahke melodije igra duo Harris-Primani. 18.00 Mozart: Koncert v D-molu. 19 Zdravniški vedež. 20.30 Aktualnosti. 21.15 Književnost in umetnost. 21.30 Koncert violinista prof. Karla Saucinca. 22.00 Postna razmišljanja.

Četrtek 24. marca ob: 14.00 Marsenet: Suita iz baleta Le Cid. 18.00 Rahmaninov: Koncert št. 2. 19.00 Radijska univerza. 20.30 Dramatizirana zgodba: Al-tendorf: V temi. 22.00 Glasbeno predavanje.

Petek 25. marca ob: 13.00 Glasba po željah. 18.00 Wienjowski: Koncert št. 2 za violino in orkester. 18.30 Pravljična Čudovita mačica. 18.40 Domači odmevi. 19.00 Sola in vzgoja. 20.30 Tržaški kulturni razgledi. 20.45 Komorni duo Pomykalo-Seljan. 21.15 Književnost in umetnost. 22.00 Postna razmišljanja.

Sobota 26. marca ob: 15.30 Pogovor z ženo. 16.30 Beethoven: Sonata št. 17. 16.51. Slovanski motivi. 18.40 Duo Vrabeč-Demšar. 19.00 Radijska univerza: O sociologiji II. 21.00 Malo za šalo, malo za res. 21.15 Gorenjski kvartet in pevski duet.

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 16. marca si dal oz. dobil za:		
avstrijski šiling	23,50—24,50	lir
ameriški dolar	637—640	lir
10 dinarjev	85—87	lir
100 francoskih frankov	166—169	lir
funt šterling	1680—1700	lir
pesos	20—22	lir
nemško marko	146—148	lir
švicarski frank	148—149	lir
zlato	730—733	lir
napoleon	4250—4350	lir

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska zadruga tiskarjev »Graphis« z o. z. v Trstu
Ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

TEDENSKI KOLEDARČEK

18. marca, petek: Ciril - Budimir
19. marca, sobota: Jožef - Slavoljub
20. marca, nedelja: Feliks - Zlata
21. marca, ponedeljek: Benedikt - Vlada
22. marca, torek: Benvenut - Tuga
23. marca, sreda: Viktorijan - Slavo
24. marca, četrtek: Gabrijen - Dražislav

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 85: Ali ima smisel škropiti češnje jablane in hruške z raztopino modre galice? Kdaj naj škropim? Kako močno naj bo škropivo?

Odgovor: Modra galica učinkuje s svojim bakrom, katerega je 1/4 kg v vsakem kg galice, pa naj bo ta italijanski, angleški, belgijski ali jugoslovanski proizvod. Baker deluje predvsem proti glivicam, prav malo ali celo nič proti živalskim škodljivcem. V našem sadjarstvu pa so najbolj škodljivi zajedalci živalskega izvora. S tem pa ni rečeno, da bi bilo škropljenje z modro galico popolnoma odveč. Ako s češenj v jeseni ali v prvih zimskih mesecih ne odleti listje, je to znak neke bolezni, ki se zdravi oziroma onemogoča z raztopino modre galice. Če imajo hruške v poletnih mesecih luknjičaste liste, je priporočljivo enako škropljenje. Proti luknjičavosti listov na jabolnah je učinkovito žveplo in ne modra galica. Škropiti moramo v zimskem času z 2% raztopino modre galice.

Vprašanje št. 86: Rad bi zasadil nekaj trt »refošk«, da bi dobil kraški teran. V cenikih pa ni nikjer najti te sorte. Kateri bi odgovarjal mojemu namenu?

Odgovor: Vinogradniki, posebno funlanski, nudijo v glavnem tri sorte »refoška«, in sicer »nostrano«, »del' Istria« in »di Faedis«. Istrski refoš je prav tak kakor kraški. Manj soroden je »refosco nostrano«, prav nič pa oni iz Fojde (Faedis).

Vprašanje št. 87: Začel bi rad z zajčerejo, namenjeno predvsem domu; sem delavec, a imam tudi hišo in nekaj zemlje. Kaj naj zasodim ali zasejem, da bom imel za zajce doma dovolj krme v zimskih mesecih? Kakšna je najboljša za zajklje?

Odgovor: Skrbeti morate, da boste imeli predvsem mnogo detelje-lucerne. Računajte, da potrebuje vsak domači zajec približno 1/4 kg suhe detelje na dan. Nadalje vam priporočamo, da si poskrbite tudi dovolj krmne pese (rumena Eckendorf ali rdeča Mam-mouth). V zimskem času potrebuje dnevno vsaj 1 kg krmne pese za 10 zajcev. Poleg teh dveh temeljnih krmil morate dokupiti pšeničnih otrobov in računajte, da potrebuje nad 2 meseca star domači zajec dnevno po 25 do 30 gramov otrobov, breje in doječe samice pa približno 50 gramov. Med otrobe je

potrebno primestati redno po nekoliko klajnega apna, in sicer po eno kavino žličko na 10 živali.

Vprašanje št. 88: Sosedove kokoši prihajajo in mi raznašajo smeti; celo v kuhinjo so že prišle. Kako naj to preprečim? Obstaja zakon, ki govori o takem primeru?

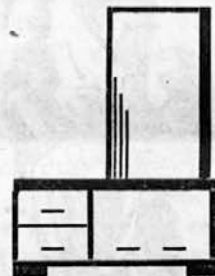
Odgovor: Zakon pravi, da je tako stanje nedopustno in prepovedano. Kokoši morajo biti v zaprtem prostoru, tako da ne morejo uhajati na tuje njive, vrtove in dvorišča. Kokošim bo sicer težko dopovedati, da nekaj takega ne smejo, pač pa to opomnite soseda. Če ne pomaga, javite ga policiji, da mu ukaže zapreti kokoši. V najslabšem primeru se bo treba poslužiti sodišča.

„ŠMARNNA GORA JE MOJA TETA“

Ko je France Prešeren bival v letih 1840—1843 v Ljubljani, je obiskoval gostilno »Pri Pemcu«, kjer je služila 17-letna Johanca Wohlmuth.

»Skoraj vsak dan,« je pripovedovala leta 1903, »je Prešeren prihajal k nam na čašo vina črnokalca. Vendar je redkokdaj sedel pri mizi, temveč je hodil po hiši sem ter tja. Navadno je bil dobre volje in me zabaval z duhovitimi domislicami.

Nekoč je dejal: »Johanca, veš, Smarna gora je moja teta!« »Zakaj pa, g. doktor?« »Zato, ker imam gori strica pokopanega. V nedeljo grem svojo teto obiskat.«

TOVARNA

Prinčič

KRMIN - CORMONS
TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje it d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

Živimo v dobi miru, ko le malokateriga človeka doleti usoda, da se zahvali za svoje življenje urnosti svojih nog. Po Smithovih besedah sem se trenutno zavedel, da bo nočoj najina usoda takšna.

Ladijski trup je ležal spodaj pod nekakšnim gričem. Na vzhodu in zapadu nisva imela ničesar upati. Na jugu je bil Fu-Manču; in prav ko sva se, osvobodena težkega oblačila, spustila v dir proti severu, se je skozi noč oglasil čuden vzklik nekega dakoita, ki mu je odgovoril drugi, pa še tretji.

»Najmanj trije,« je siknil Smith; »trije oboroženi dakoiti. Obupno!«

»Vzemi revolver,« sem zavpil, »Smith, to je...«

»Ne,« me je s stisnjenimi zobmi zavrnil. »Neki vzhodnjaški pregovor pravi: 'Drži besedo, četudi ti zlomi tilnik!' Bati se nama ni, da bi ga Fu-Manču proti nama uporabljal, kajti on se ogiblje hrupnim načinom.« Bilo je približno eno miljo do prve stavbe — neobljudene kočice — in še četrto milje do najbližje obljudene. Tako nisva mogla imeti prav nikakega upanja, da srečava živo dušo, koga drugega razen Fu-Mančujevih dakoitov.

Izprva sva bežala z lahkoto, kajti šele druga polovica milje naj odloči najino usodo. Poklicni morilci, ki so naju zasledovali, so bežali ko panterji, to sem vedel. In pregnal sem iz misli predstavo o tistih rumenih postavah z ukrivljenimi bleščecimi noži. Dolgo časa se nobeden izmed naju ni ozrl. Bežala sva molče in trdovratno.

Potem me je Smithovo sikanje opozorilo, da naj kaj pričakujem. Ali naj se tudi jaz ozrem? Da. Bilo je nemogoče, ubraniti se

tej strašni skušnjavi. Hitro sem pogledal čez ramo nazaj.

Nikoli, dokler bom živel, ne pozabim, kar sem tedaj videl. Dva dakoita sta prehitela svojega tretjega tovariša (ali svoje tovariše) in sta nama bila le kakih tri sto metrov za petami. Bila sta bolj podobna strašnim zverem ko človeškim bitjem, ko sta tako sklonjena naprej, s čudno nagnjenima glavama, dirjala za nama. V jasni mesečini so se jima svetili zobje, kar sem celo iz take razdalje in ob bežnem pogledu opazil, in prav tako sta se svetila njuna dolga noža.

»Zdaj pa le, kar moreš,« je sopesl Smith. »Poskusiti morava vlomiti v zapuščeno bajto. Najina edina nada!«

V svojih mladih letih nisem bil nikoli kak poseben tekač; za Smitha ne morem govoriti. Odkrito povedano, pa sva pretekla naslednjo polovico milje v času, ki ne bi delal sramote poklicnemu tekaču. Niti enkrat več se potem nisva ozrla. Meter za metrom sva puščala za seboj. Zdelo se mi je, da mi bo srce počilo. Moje nožne mišice so bile hudo razbolele. Končno sva ugledala zapuščeno kočico in imel sem občutek, da bi mi bilo preteči še nadaljnje tri metre skoraj tako nemogoče, kot če bi bile tri milje. Spotaknil sem se.

»Moj Bog!« je s slabim glasom vzkliknil Smith.

Toda pobral sem se. Bose noge so nama teptale za petami in sopoče dihanje nama je izdajalo, da sva zadala Fu-Mančujevim krvoločnim psom težko nalogo.

»Smith,« sem šepnil, »poglej naprej! Nekdo!«

(Nadaljevanje)